

W Białej przyroda od zarania dziejów nadawała rytm ludzkiej egzystencji ... *wieś otoczona była kiedyś rzeką, rzeczkami, stawami i mokradłami pełnymi ryb, raków, dzikich gęsi, kaczek, zajęcy, wilków, niedźwiedzi w nieprzebytych lasach...*

Ze wzgórz morenowych otaczających Białą rozciąga się przepiękny widok na nadnoteckie łąki.

Środkiem obniżenia terenu o szerokości do 6 km wyrzeźbionego przez wody topniejącego lodowca płynie Noteć – jedyna rzeka w Polsce o przebiegu równoleżnikowym. Dolina Noteci to prawdziwa kraina wierzby. Uprawia się tu wierzbę energetyczną, traktowaną jako odnawialne źródło energii.

Teren ten stanowi część obszaru nazwanego Łęgi Nadnoteckie objętego ochroną w ramach sieci NATURA 2000. Największą atrakcją są wiosenne i jesienne zloty ptaków wędrujących. Występuje tu około 240 gatunków ptaków. W okolicy Białej można spotkać m.in.: rycyka, kulika wielkiego, łabędzia niemego, bekasa, kszyka, derkacza, remiza, sowę, myszołowa, żurawia, bociana.

Przez Białą przebiegają atrakcyjne trasy piesze i rowerowe: z Trzcianki do Czarnkowa przez Radolin, Teresin, Kuźnicę Czarnkowską lub do Piły. W Centrum Informacji Przyrodniczej przy Zespole Szkół można wypożyczyć rowery i odbyć wspaniałą wyprawę po malowniczej okolicy.

Spokój, cisza, czyste powietrze, przepiękna przyroda, przydrożne kapliczki i przyjaźnie nastawieni mieszkańcy, wszystko to sprawia, że wizyta w Białej pozostawia niezapomniane wrażenia.

W 1757 r. właścicielem dworu w Białej jak i okolicznych terenów został hrabia Andrzej Radoliński. Członkowie rodziny Radolińskich byli bardzo wykształceni, wiele podróżowali po Europie, znali języki obce, dbali o wykształcenie dzieci w swoich posiadłościach. Nauczycielem u Radolińskich w Białej był ks. Jan Ignacy Bocheński rówieśnik Stanisława Staszica. Należał on do ścisłej czołówki wielkich reformatorów epoki Oświecenia, ale ponieważ działał na peryferiach Rzeczypospolitej nie jest powszechnie znany. W czasach gdy był proboszczem w Białej zasłużył się jako żarliwy obrońca polskości. Interesował się historią Białej, na wysokim poziomie postawił szkołę w Białej.

Początkowo nauka odbywała się w domku organisty, w ogrodzie kościelnym. Kolejny kierownik szkoły był jednocześnie organistą, dzwonnikiem i kościelnym.

Ważne daty w historii Szkoły Podstawowej w Białej:

- 02.10.1905 r. - oddanie do użytku nowego budynku szkoły
- 10.09.1945 r. - początek pierwszego powojennego roku szkolnego
- 01.02.1969 r. - nadanie szkole imienia ppor. Alfreda Sofki żołnierza I Dywizji im. Tadeusza Kościuszki
- 13.02. 2005 r. - początek działalności przedszkola w budynku szkoły
- 09.06. 2006 r. - uroczyste obchody 60-lecia szkoły

**Szkoła Podstawowa w Białej, ul. Radolińska 9, Biała
64-980 Trzcianka tel. 067 / 216 45 12**

Opracowanie powstało w ramach projektu edukacji regionalnej „Biała – dziedzictwo kulturowe wsi ks. Jana Ignacego Bocheńskiego” realizowanego w Szkole Podstawowej w Białej w ramach Rządowego programu wspierania, powstawania i realizacji regionalnych lub lokalnych programów wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży w 2006 r.

„Płynie Noteć w Pradolinie i do Warty bieży na jej prawym brzegu piękna Biała leży”.

Biała w historii i legendzie

Od zamierzchłych czasów Biała przechodziła burzliwe dzieje. Walczył o nią Bolesław Chrobry z Pomorzaniem. Swoje piętno na kartach historii Białej odcisnęły Prusy. We wsi stacjonowały wojska Napoleona przed wyprawą na Rosję.

Do dziś prawda miesza się tu z legendą.

Na placu kościelnym w kapliczce zbudowanej w latach 50-tych XX w. znajduje się niezwykle kamień z odcisniętą stopą Matki Bożej.

... nieopodal Noteci Polacy, którzy wraz z Mieszkem I przyjęli chrzest walczyli z pogańskimi Pomorzaniem. Poganie napadali na tereny polskie, palili wsie, porywali ludność do niewoli. Po walkach Pomorzanie świętowali w lesie koło Białej. Utworzyli krąg z kamieni.

Na największym, pośrodku składali ofiary z niewolników swemu bogu. Gdy kapłan wyciągnął nóż aby zabić ofiarę, z nieba błysnęło potężne światło. Poganie upadli ze strachu na kolana, gdy podnieśli wzrok na kamieniu ofiarnym stała Matka Boska z Dzieciątkiem Jezus na ręku...

Pierwszy historyk i regionalista ziemi nadnoteckiej ks. Jan Ignacy Bocheński, proboszcz Białej w latach 1794-1812 ustalił, że parafia w Białej powstała w 1108 roku, miało to ścisły związek z ukazaniem się Matki Bożej. W 2008 r. przypada 900-lecie parafii w Białej.

Kolejni właściciele Czarnkowscy budowali kościoły drewniane, które spłonęły.

Obecny Kościół pod wezwaniem Wszystkich Świętych zbudowany w latach 1852-1853, posiada bardzo ciekawe wyposażenie: barokowy ołtarz główny i zakrystia (najstarsza część kościoła) z XVII wieku, rokokowy ołtarz boczny z XVIII w., obraz Zmartwychwstanie, malowany na desce w XVI w., zabytkowe rzeźby, obrazy Świętych i wieża z 1821 r.

Święci zawsze opiekowali się Białą.

Kapliczkę z krzyżem w środku ufundowała miejscowa hrabina w XIX w. w podziękowaniu za ocalenie wsi od cholery

Św. Jan Nepomucen – patron spowiedników, dobrej sławy jak również orędownik chroniący od powodzi

Plan Białej

- 1 - Szko a Podstawowa
 - 2 - Ńw. Jan Nepomucen
 - 3 - Park dworski
 - 4 - Oficyna dworska
 - 5 - KościŃw. Wszystkich Ńw.
 - 6 - Kapliczka ze Stop Matki Bożej
 - 7 - Karze cza GŹra
 - 8 - Przystanek PKS
 - 9 - Biblioteka wiejska
 - 10 - Kapliczka z krzyżem
- gniazdo bocianŃw
 winniczek
 cmentarz

Legendę o karzelkach przekazywali sobie mieszkańcy Białej od wielu pokoleń ...

... Tuż za folwarkiem, na gŹrze zwanej KarzelcŹą rŹsł lasek brzo-zowy. W tym lasku Źył sobie mały lud, zwany Karzelkami. Znani byli w Białej z poczciwoŹci i pracowitoŹci. Potajemnie pomagali gospodarzom w pracach domowych, opiekowali się dziećmi. Krasnale potrafiły w czasie nieobecnoŹci gosposi nawet izbę pozamiatać...

Czarnkowscy byli właścicielami Białej od połowy XII w. do 1727 roku Za ich czasŹw /1618-1632/ zbudowa-no w Białej dwŹr, który w XIX w. popadł w ruinę i został rozebrany. Do naszych czasŹw zacho-wała się dawna oficyna

dworska z XVIII w. obecnie naleŹŹca do Zespołu SzkŹł im. Stanisława Staszica. W dworskim parku /pow. 11 ha/ roŹnie szereg okazŹw starych drzew, m.in. buki, lipy, platany zaliczane obecnie do pomnikŹw przyrody.

W XVIII w. Biała była wlasnoŹciŹ Stanisława Poniatowskiego herbu „ciołek” ojca ostatniego krŹla Rzeczpospolitej. WłaŹciel dbał o swoje dobra ... „poniewaŹ dworskie interesy wymagajŹ, by olbrzymie zaroŹla w Lęgu przynoteckim zostały usunięte i przysposobione na łŹki, gdyŹ sŹ jedynie siedliskiem wilkŹw i niedŹwiedzi, zezwalam sołtysowi w Białej Krzyszto-fowi Kuhnowi, by sobie one zaroŹla wykarczował. A to w nagrodę, Źe udało mu się pogryzionego przez niedŹwiedzia i juŹ pod nim leŹŹcego człowieka uwolnić a niedŹwiedzia ubić”.

